

آینده پژوهی مطالعات مدیریت آموزشی با الگوگیری از روش سناریوپردازی و مدل شبکه‌ی جهانی کسب و کار (GBN)

علیرضا صابری نوقابی^۱، علی معقول^۲، احمد اکبری^۳، مهدی جبار نوقابی^۴

Future studies of educational management studies using modeling of scenario method and global business network model

Alireza Saberi Noughabi¹, Ali Maghool², Ahmad Akbari³, Mehdi Jabbari Noughabi⁴

چکیده

زمینه: امروزه مدیریت آموزشی با مسائل زیادی از قبیل آینده و چشم‌انداز آن، تغییرات و تحولات سازمانی و کسب و کارهای نوظهور سروکار دارد که نیازمند توجهی جدی از سوی اندیشمندان و صاحب‌نظران مدیریت است. توجه به عنصر آینده و آینده‌نگری در مطالعات مدیریت آموزشی، در دنیای کسب و کارهای امروزی و تغییرات سریع آن، کمک زیادی به پویایی و توسعه مدیریت آموزشی خواهد نمود که این مسئله تاکنون مغفول مانده است. **هدف:** آینده پژوهی مطالعات مدیریت آموزشی با الگوگیری از روش سناریوپردازی و مدل شبکه‌ی جهانی کسب و کار بود. **روش:** پژوهش از نوع کیفی بود. جامعه آماری پژوهش، شامل اندیشمندان و خبرگان مدیریت آموزشی که به طور همزمان دارای تخصص و تجربه در زمینه مطالعات آینده پژوهی و مدل سناریوپردازی بودند بود، تعداد ۵ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش در این پژوهش مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته مربوط به اولویت‌بندی پیشران‌های مؤثر بر آینده مطالعات مدیریت آموزشی بود. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون فریدمن و تحلیل سلسله‌مراتبی انجام شد. **یافته‌ها:** آینده مطالعات مدیریت آموزشی، تحت تأثیر دو پیشران اساسی «رسانه‌های گروهی» و «هویت فرهنگی» قرار داشتند ($p=0/027$). **نتیجه‌گیری:** تعامل رسانه‌های گروهی و هویت فرهنگی، چهارسناریوی «تحویلی»، «رسانه‌ای»، «فرهنگی» و «بیگانگی» را تشکیل دادند که هر سناریو به تفکیک نشان‌دهنده وضعیت خاصی از آینده مطالعات مدیریت آموزشی بود. **واژه کلیدها:** آینده پژوهی، مطالعات مدیریت آموزشی، الگوگیری، روش سناریوپردازی، مدل شبکه‌ی جهانی کسب و کار

Background: Nowadays, educational management deals with many issues such as the future and its prospects, organizational changes and emerging businesses that require serious attention from management scholars and experts. Paying attention to the element of futures and futurism in educational management studies, in today's business world and its rapid changes, will greatly contribute to the dynamics and development of educational management that has been overlooked so far. **Aims:** The future of educational management studies was modeled by scenario modeling and global business networking model. **Method:** The research was qualitative. The statistical population of the study consisted of educational management thinkers and experts who simultaneously had expertise and experience in future research studies and scenario modeling. The research tool in this study was semi-structured interviews to prioritize effective proponents of future educational management studies. Data analysis was performed using Friedman test and hierarchical analysis. **Results:** The future of educational management studies were influenced by two main proponents of "mass media" and "cultural identity" ($p=0/027$). **Conclusions:** Interaction of mass media and cultural identity constituted the four "evolutionary", "media", "cultural" and "alienation" scenarios, each of which represented a specific situation of the future of educational management studies. **Key Words:** Futures research, educational management studies, modeling, scenarios, global business networking model

Corresponding Author: ali.maghool97@gmail.com

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران

۱. Ph.D Student of Educational Management, Neyshabur Branch, Islamic Azad University, Neyshabur, Iran

۲. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران (نویسنده مسئول)

۲. Assistant Professor, Department of Educational Management, Neyshabur Branch, Islamic Azad University, Neyshabur, Iran (Corresponding Author)

۳. استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد بردسکن، دانشگاه آزاد اسلامی، بردسکن، ایران

۳. Assistant Professor, Department of Educational, Bardaskan, Branch, Islamic Azad University, Bardaskan, Iran

۴. استادیار، گروه آمار، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۴. Assistant Professor, Department of Statistics, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

دریافت: ۹۸/۱۱/۱۳ پذیرش نهایی: ۹۹/۰۱/۰۹

مقدمه

پژوهانه در مطالعات مدیریت آموزشی تصویری نادرست از مدیریت آموزشی بدست داده است و برای اصلاح این وضعیت لازم است ضمن بهره‌گیری از روش‌های آینده‌پژوهی و یافته‌های سایر علوم گامی مؤثر در جهت شناسایی وضعیت آینده مطالعات مدیریت آموزشی برداشته شود. پیتراک در کتاب «مدیریت در جامعه آینده» عنوان کرده است که، «آینده به گونه غیرمنتظره‌ای تحول خواهد یافت و شرط ماندگاری در چنین جامعه‌ای تغییر پذیری و حتی تغییر آفرینی است» (دراکر، ۲۰۰۴).

اکثر تشریفات مدیریتی امروز در مقایسه با یک یا دو نسل پیش خیلی تغییر کرده است. سلسله مراتب سخت‌تر شده، اما از بین نرفته است، کارکنان عملیاتی با هوش‌تر شده‌اند و بهتر آموزش دیده‌اند، اما هنوز پشت تصمیمات اجرایی صف کشیده‌اند و مدیران همان کارهای روزمره مانند بودجه‌بندی، تعیین وظایف، ارزیابی عملکرد و ترغیب کارکنان به عملکرد بهتر را انجام می‌دهند. لذا درحالی که موضوعاتی همچون برنامه‌ریزی، رهبری، سازماندهی، خلاقیت، بهره‌وری، کارآفرینی، انگیزش، ریسک‌پذیری، مدل‌های مدیریت، مدیریت دانش، سازمان یادگیرنده، نوآوری، مدیریت کیفیت جامع، تکنولوژی، بازاریابی، توزیع، برندها و سیستم‌ها... مورد توجه و مطالعه متفکرین مدیریت قرار گرفته است، موضوعاتی همچون آینده مدیریت آموزشی و افق‌های پیش‌روی آن و نگاه آینده‌نگرانه به مدیریت کمتر مورد توجه قرار گرفته است (وندل، ۱۳۸۴). مهم‌ترین مسائلی که طی قرن گذشته دغدغه‌های مدیریت آموزشی بوده‌اند تکرار کارآیی و بهره‌وری بوده است. اما، آیا تصور می‌شود در آینده نیز همین مقولات، اولین سؤالات و چالش‌های مدیریت آموزشی خواهند بود؟ مفهوم آینده چه سهمی در آینده مطالعات مدیریت آموزشی خواهد داشت؟ آینده مطالعات مدیریت آموزشی چیست؟ مطالعات مدیریت آموزشی در آینده به چه سمت و سوی خواهد رفت؟ چه تصاویر و سناریوهایی برای آینده مدیریت آموزشی متصور است؟ آیا مطالعات آینده مدیریت آموزشی پاسخ‌گویی کسب و کارهای امروزی در ایران خواهند بود؟ دیدگاه‌های جدید مدیریت آموزشی در آینده بر محور چه موضوعاتی شکل خواهند گرفت؟ پیشران‌های اساسی که آینده مطالعات مدیریت آموزشی را تحت تأثیر قرار خواهند کدامند؟ و سؤالات مهم دیگری که برای آن هنوز پاسخ قانع‌کننده‌ای وجود ندارد. اما آنچه شاید بتوان تصور کرد این است که عمر مدیریت آموزشی با مفهوم

رشد و تعالی هر ملتی مرهون هوشمندی و تلاش آن ملت در شناسایی و کسب آمادگی برای مواجهه با چالش‌های پیش‌روی آنها است (امیران، محمدی، علیمردانی و شعبانی‌نژاد، ۱۳۹۱) و اگر چیزی هست که اندیشدنی و واقعاً مهم باشد، آینده است (کورنیش، ۱۳۸۸). در چنین شرایطی است که سازمان‌ها و کسب و کارها به عنوان موجوداتی زنده وارگانیک، می‌بایست هوشمندی و توانایی خود را در زمینه درک محرک‌های بیرونی ارتقاء داده و به عنوان عنصری فعال در عرصه کسب و کار ظاهر شوند (امیران و همکاران، ۱۳۹۱). آینده با تمام آشفتگی‌ها، ابهام‌ها و عدم اطمینان‌های خود بی‌تردید فضایی است که فرصت‌های بزرگ پیشتازی را در خود نهفته دارد و طبیعتاً بیشترین شانس بهره‌گیری از این فرصت‌ها را دارند که از پیش خود را آماده کرده و در کمین آنها نشسته و برای بهره‌برداری از وضعیت‌های گوناگون متصور، تمرین نموده و آمادگی‌های لازم را کسب کرده باشند (شوارتز، ۱۳۹۰). شاید بی‌دلیل نباشد که بر سر در دانشگاه آکسفورد نوشته‌اند که «آینده» مکانی نیست که به آنجا می‌رویم، جایی است که آن را به وجود می‌آوریم و شاید به همین خاطر است که می‌گویند در جهت یافتن مسیر درست زندگی در جهان، تنها دانش واقعاً سودمند، دانش و معرفت نسبت به آینده است (وندل، ۱۳۸۴) و به قول جیمز ایگلوی آینده‌شناس (مدیر شبکه جهانی تجارت) «اگر بخواهیم انسان خوبی باشیم، ناگزیر باید آینده‌پژوه باشیم». «پیتراک» در کتاب خود «کنترل آشوب و هرج و مرج» اعتقاد دارد که یکی از مهم‌ترین مهارت‌های مدیریتی در کنترل دوران آشوب، آینده‌نگری است. اگر آینده-پژوهی بیشتری انجام ندهیم، با مشکلات روزافزونی در تصمیم‌گیری‌ها مواجه خواهیم شد. تصمیم‌های خوب بستگی کامل به دورنگری دارد (گودرزی، امیرخانی و طالقانی، ۱۳۹۴).

مدیریت آموزشی به عنوان یکی از رشته‌های علمی پرکاربرد که با طیف بسیار وسیعی از مسائل سروکار دارد، نیازمند میزان بالایی از سازگاری است که امروزه به علت عدم برخورداری از عنصر آینده‌نگری در مطالعات این رشته و عملکرد واکنشی آن نسبت به تغییرات آنی و روزمره، برخلاف فضاهای کسب و کار امروزی نتوانسته است کارکردهای بایسته خود را در حوزه مطالعات فراروی خویش ایفا نماید (دراکر، ۲۰۰۴). خلاء محتوایی در این رشته در ارتباط با موضوع آینده و فقدان نگاه آینده‌نگرانه و آینده

تاجایی که بخش مطالعات آینده بخش لاینفک هر سازمان تحقیقاتی که به موضوعی کلان، مهم و راهبردی می‌پردازد را تشکیل می‌دهد (عباس‌نیا، ۱۳۹۲). براساس مطالعات صورت گرفته پژوهش‌های زیادی در خصوص آینده‌پژوهی با رویکرد سناریوپردازی در مدیریت انجام نشده است. لیکن به چند نمونه از پژوهش‌هایی که به نوعی مرتبط با موضوع پژوهش حاضر باشد اشاره مختصری می‌شود، همتی، گودرزی و حاجانی (۱۳۹۵) ضرورت آینده‌پژوهی در نظام‌های آموزش و پرورش، کریمی آذر، فیروزی و اسپندار (۱۳۹۵) بررسی شیوه کارکرد الگوی سناریوسازی آینده‌پژوهی در مطالعات استراتژیک را مورد بررسی قرار داده است، حاجانی و قصاب (۱۳۹۲) آینده و سناریونگاری را مورد بحث قرار داده و اقدام به طبقه‌بندی روش‌ها و دسته‌بندی سناریوها نموده است. براساس بررسی‌های صورت گرفته از منابع خارجی برخی از مهمترین دستاوردهای مرتبط در حوزه آینده‌پژوهی به مطالعات مؤسسه مطالعاتی نیروهای آمریکا (رند) به عنوان اولین سازمانی که به شکل رسمی مطالعات علمی درباره آنچه در آینده امکان وقوع یابد را در دهه ۴۰ آغاز کرد بر می‌گردد که با هدف شناسایی آینده‌هایی که بیشترین امکان تحقق را دارند و با مشخص کردن میزان نامطلوبی و مطلوبیت این آینده‌ها، عوامل ایجاد نامطلوبیت حذف و سیاست‌ها و برنامه‌ها برای دستیابی به بهترین آینده‌ها طراحی شوند برمی‌گردد (استوکر، ۱۹۹۸) از جمله دیگر منابع و پژوهش‌های معطوف به آینده‌پژوهی می‌توان به کتاب بریتانیایی (۲۰۱۰) نوشته‌ی «جیم نورث کات» در حوزه آینده‌پژوهی اشاره کرد که نمونه‌ای از مطالعات درباره‌ی قرن بیست و یکم است و نتیجه این بررسی‌ها در قالب سه سناریو ارائه شده است. با توجه به مطالب بیان شده پژوهش حاضر با هدف تدوین سناریوهای قابل تصور برای آینده مطالعات مدیریت آموزشی، با استفاده از روش سناریوپردازی به عنوان یکی از روش‌های آینده‌پژوهی و با بهره‌گیری از مدل شبکه جهانی کسب و کار (GBN) انجام شد و به دنبال پاسخ گویی به سه سؤال پژوهشی بود، ۱. پیشران‌های مؤثر بر آینده مطالعات مدیریت آموزشی با رویکرد عدم قطعیت‌های بحرانی کدامند؟ ۲. مطالعات مدیریت آموزشی در آینده به چه سمت و سویی گرایش پیدا خواهد کرد؟ ۳. براساس مدل شبکه‌ی جهانی کسب و کار (GBN) چه سناریوهایی برای آینده مطالعات مدیریت آموزشی متصور است؟

و کارکرد گذشته به انتها رسیده و ما دعوت به بازآفرینی مدیریت در دهه‌های آینده هستیم و در نتیجه باید از جانشین کردن مدیریت نوین و ظهور دیدگاه‌های جدید صحبت به میان آورد که پاسخ گوی نیازهای آینده است.

روش‌های متعددی در آینده‌پژوهی به کار گرفته می‌شوند که یکی از پرکاربردترین آنها روش سناریوپردازی است (نیازآذری، اسماعیلی شاد و ربیعی، ۱۳۹۰). سناریو، برآمده از دنیای سینما و تئاتر است و آمیزه‌ای از پیش‌بینی‌های تخیلی و در عین حال واقع‌گرایانه از رخدادهای احتمالی آینده است که یک مجموعه احتمالاً با آنها مواجه خواهد شد (باباغبی ازغندی، ۱۳۸۹). سناریوپردازی برای شرح آینده‌های باورپذیر براساس ترکیب خلاقانه‌ی داده‌ها، واقعیت‌ها و فرضیه‌ها بکار گرفته می‌شوند. این فعالیت نیاز به تفکر و روش شهودی درباره‌ی آینده‌های ممکن دارد که معمولاً مبتنی بر تحلیل زمان حال است. (جئوقیو، ۱۳۹۰). سناریوپردازی روشی منظم و منضبط است که از آن بر ای کشف نیروهای پیشران کلیدی در بافت تغییرات شتابان، پیچیدگی‌های فوق‌العاده و عدم قطعیت‌های متعدد استفاده می‌شود (وحیدی مطلق، ناظمی، علیزاده و مینا، ۱۳۸۷).

یکی از روش‌های سناریوپردازی، سناریوپردازی به روش شبکه جهانی کسب و کار می‌باشد که در بسیاری از منابع، این رویکرد را با نام رویکرد شوارتز یا GBN^۱ و بعضاً با عنوان رویکرد عدم قطعیت‌های بحرانی می‌شناسند. این روش، مبتنی بر عدم قطعیت می‌باشد. «عدم قطعیت‌ها» نشان می‌دهند تخمین آینده با روش‌های احتمالی و برآوردهای خطی هر چند که از نظر تکنیکی دقیق باشند، اما نامعتبرند و نیاز به روش‌هایی است که بتوان با آینده‌های متکثر و باورپذیر مواجه شد (سیاح مفضلی، ۱۳۹۴) عدم قطعیت، به وضعیت‌هایی از آینده موضوع مورد بحث اشاره دارد که در آن دو یا چند بدیل مختلف پیش‌رو قرار دارد و امکان تحقق هر یک از بدیل‌ها را می‌توان با احتمال بالا و برابری برآورد کرد. (ملکی‌فر، ۱۳۸۵).

طی ۴۰ سال گذشته با اوج گرفتن تفکر راهبردی، به تدریج نظر کشورها، سازمان‌های جهانی و بنگاه‌های کوچک و بزرگ به مطالعات آینده به عنوان زمینه‌ساز برنامه‌ریزی راهبردی جلب شده

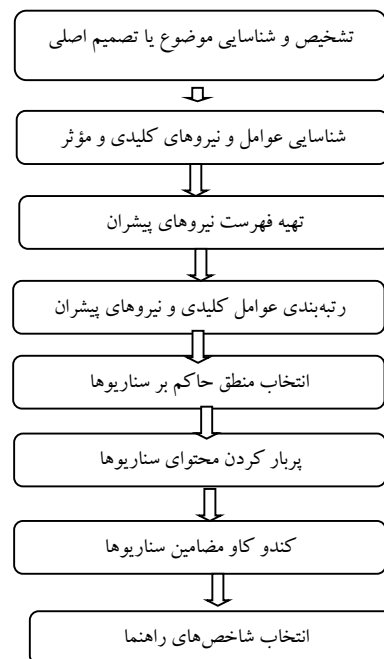
^۱. Global Business Network

مطالعه انتخاب و دعوت شدند. براساس بررسی‌های صورت گرفته، تعداد افراد شناسایی شده با توانمندی‌های مذکور که به طور همزمان دارای تخصص و تجربه در زمینه مطالعات آینده‌پژوهی و مدل سناریوپردازی بودند، ۱۰ نفر بودند که پس از پیگیری‌های مستمر و طولانی ۵ نفر از ایشان برای دو مرحله مصاحبه و تحلیل سلسله مراتبی، حاضر به همکاری شدند. ملاک ورود به پژوهش، داشتن تخصص و تجربه در حیطه مدیریت آموزشی، رضایت داشتن و در دسترس بودن بود، ملاک خروج از پژوهش در دسترس نبودن و عدم رضایت برای شرکت در پژوهش بود. به منظور رعایت اصول اخلاقی پژوهش در مورد محرمانه بودن اطلاعات به نمونه‌های پژوهش اطمینان داده شد. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته مربوط به اولویت‌بندی پیشران‌های مؤثر بر آینده مطالعات مدیریت آموزشی بود. تحلیل داده‌ها با توجه به نوع پژوهش حاضر (پژوهش آمیخته) با استفاده از داده‌های کمی و کیفی انجام گردید و برای تحلیل آماری آن در مرحله اول پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون فریدمن و در مرحله دوم پژوهش با استفاده از نرم‌افزار R از تحلیل سلسله مراتبی (AHP) استفاده شد.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ابتداء براساس بررسی‌های کتابخانه‌ای و پویس رسانه‌ای از منابع علمی، پیشران‌های مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی با رویکرد عدم قطعیت‌های بحرانی فهرست شدند که نتیجه آن ۲۲ پیشران مؤثر بر این مطالعات بود.

الگوریتم نگارش سناریوها در این روش به صورت شکل ۱ آمده است.

شکل ۱. الگوریتم نگارش سناریوها با رهیافت عدم قطعیت‌های بحرانی (اندیشگاه آتی‌نگار، ۱۳۸۷)

روش

پژوهش در مرحله اکتشافی از نوع کتابخانه‌ای و پویس رسانه‌ای و در مرحله تحلیلی از نوع کیفی بود. جامعه آماری پژوهش، اندیشمندان و خبرگان مدیریت آموزشی بودند که به طور همزمان دارای تخصص و تجربه در زمینه مطالعات آینده‌پژوهی و مدل سناریوپردازی بودند و واحدهای آماری آن به روش سرشماری انتخاب شده‌اند افرادی که در زمینه مطالعات آینده‌پژوهی و مدل سناریوپردازی دارای سابقه بودند شناسایی، و از این افراد، اشخاصی که در دسترس بودند و امکان مصاحبه با ایشان وجود داشت برای

جدول ۱. پیشران‌های شناسایی شده مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی

ردیف	عنوان پیشران	ردیف	عنوان پیشران	ردیف	عنوان پیشران
۱	اشاعه دموراسی و مردم سالاری	۹	دیدگاه‌های نو و روشن‌فکرانه در تعلیم و تربیت	۱۷	مفروضات و بنیادهای فلسفی جدید
۲	افزایش تحرک و جابجایی	۱۰	رشد و توسعه اقتصادی اجتماعی	۱۸	موج شدید جهانی‌سازی آموزش
۳	افول فرهنگ سنتی	۱۱	زوال محیط زیست	۱۹	نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۴	انتظارات از نظام آموزش و پرورش	۱۲	سیاست‌های تربیتی و فرهنگی	۲۰	نظریات و ساختار جدید مدیریتی (دیدگاه قدرت و سیاست)
۵	بهبود سلامت بشر	۱۳	شرایط رقابتی و چالش‌انگیز آتی	۲۱	نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی
۶	پیشرفت‌های سریع علم	۱۴	صلح و جنگ	۲۲	هویت فرهنگی هر ملت
۷	پیشرفت‌های سریع فن‌آوری	۱۵	کمبود منابع مالی و انسانی		
۸	جمعیت	۱۶	کیفی‌سازی و مهارت‌آموزی آموزش		

و ۷ پیشران که دارای بیشترین اهمیت و قطعیت بودند استخراج و مجدداً در اختیار خبرگان قرار گرفت و وزن هر یک از این پیشرانها در مقابل یکدیگر توسط آنها مشخص شد، سپس با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی به کمک نرم افزار R مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و پیشرانهایی که دارای اهمیت و قطعیت بیشتری بودند بدست آمد که در ادامه به بررسی نتایج آن پرداخته می شود.

در مرحله دوم پرسشنامه رتبه بندی پیشرانهای مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی، طراحی و در اختیار خبرگان قرار گرفت و با استفاده از روش های آمار توصیفی و آزمون فریدمن به کمک نرم افزار SPSS، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و پیشرانهایی که دارای اهمیت و قطعیت بیشتری بودند بدست آمد. در مرحله سوم برای تحلیل سلسله مراتبی (AHP) پرسشنامه وزن دهی پیشرانهای مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی به صورت ماتریسی طراحی شد

جدول ۲. فراوانی پاسخ های مربوط به پیشرانهای مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی

ردیف	پیشرانها	درصد فراوانی پاسخها - اهمیت					درصد فراوانی پاسخها - قطعیت					میانگین اهمیت	میانگین قطعیت	میانگین کل
		بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم			
۱	اشاعه دموکراسی و مردم سالاری	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳/۵	۳/۵	۳/۵
۲	افزایش تحرک و جابجایی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۲/۵	۳/۱	۲
۳	افول فرهنگ سنتی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴/۵	۴	۴
۴	انتظارات از نظام آموزش و پرورش	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴	۳/۸	۴
۵	بهبود سلامت بشر	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳	۳/۳	۳
۶	پیشرفت های سریع علم	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۵	۴/۵	۵
۷	پیشرفت های سریع فن آوری	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۵	۴/۲	۵
۸	جمعیت	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳/۵	۳/۴	۳
۹	دیدگاه های نو و روشنفکرانه در تعلیم و تربیت	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳/۵	۳/۶	۳
۱۰	رشد و توسعه اقتصادی اجتماعی (اقتصاد، اشتغال و توسعه پایدار)	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳/۵	۳/۴	۳
۱۱	زوال محیط زیست	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴/۵	۴	۴
۱۲	سیاست های تربیتی و فرهنگی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴	۳/۹	۴
۱۳	شرایط رقابتی و چالش انگیز آتی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴/۵	۴/۲	۵
۱۴	صلح و جنگ	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴/۵	۳/۸	۴
۱۵	کمبود منابع مالی و انسانی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳/۵	۳/۴	۳
۱۶	کیفی سازی و مهارت آموزی آموزش	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴	۴	۳
۱۷	مفروضات و بنیادهای فلسفی جدید	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴/۵	۴	۴
۱۸	موج شدید جهانی سازی آموزش	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴/۵	۳/۹	۴
۱۹	نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳/۵	۳/۶	۳
۲۰	نظریات و ساختار جدید مدیریتی (دیدگاه قدرت و سیاست)	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۳/۵	۳/۲	۳
۲۱	نفوذ روزافزون رسانه های گروهی	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۴/۵	۴/۶	۴
۲۲	هویت فرهنگی هر ملت	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۵	۴/۴	۵

جدول ۳. نتیجه آزمون آماری فریدمن به تفکیک درجه اهمیت، میزان قطعیت و میانه پیشرانهای مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی

عنوان	درجه اهمیت	میزان قطعیت	میانه اهمیت و قطعیت
تعداد	۴	۴	۴
آماره آزمون کای دو	۲۷/۳۲۸	۳۵/۲۱۲	۳۱/۳۲۶
درجه آزادی	۲۱	۲۱	۲۱
p-مقدار	۰/۱۶۰	۰/۰۲۷	۰/۰۶۸

پس از گردآوری و استخراج داده ها، به منظور اولویت بندی هر یک از پیشرانها با توجه به پاسخها از آزمون فریدمن، استفاده گردید که میانه رتبه های اهمیت، قطعیت و میانه اهمیت و قطعیت به شرح جدول ۳ و ۴ می باشد.

جدول ۴. نتیجه آزمون فریدمن در خصوص میزان اهمیت، قطعیت و میانه پیشران‌های مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزش				
ردیف	عنوان پیشران	میانه رتبه اهمیت	میانه رتبه قطعیت	میانگین رتبه میانه اهمیت و قطعیت
۱	پیشرفت‌های سریع فن آوری	۱۷/۵۰	۱۵/۰۰	۱۵/۸۸
۲	نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی	۱۵/۶۳	۱۷/۱۳	۱۵/۸۸
۳	مفروضات و بنیادهای فلسفی جدید	۱۵/۱۳	۱۱/۶۳	۱۳/۰۰
۴	افول فرهنگ سنتی	۱۳/۷۵	۱۲/۷۵	۱۴/۲۵
۵	کیفی سازی و مهارت آموزی آموزش	۱۳/۶۳	۱۲/۰۰	۱۱/۶۳
۶	هویت فرهنگی هر ملت	۱۳/۶۳	۱۹/۱۳	۱۵/۸۸
۷	انتظارات از نظام آموزش و پرورش	۱۳/۵۰	۱۱/۶۳	۱۳/۸۸
۸	پیشرفت‌های سریع علم	۱۳/۵۰	۱۵/۰۰	۱۵/۸۸
۹	شرایط رقابتی و چالش‌انگیز آتی	۱۳/۵۰	۱۷/۰۰	۱۵/۸۸
۱۰	رشد و توسعه اقتصادی اجتماعی (اقتصاد، اشتغال و توسعه پایدار)	۱۳/۱۳	۹/۵۰	۱۳/۳۸
۱۱	موج شدید جهانی سازی آموزش	۱۲/۸۸	۱۲/۱۳	۱۱/۰۰
۱۲	صلح و جنگ	۱۱/۸۸	۱۲/۷۵	۱۲/۲۵
۱۳	زوال محیط زیست	۱۱/۵۰	۱۱/۰۰	۱۰/۰۰
۱۴	دیدگاه‌های نو و روشنفکرانه در تعلیم و تربیت	۱۱/۱۳	۱۰/۰۰	۹/۰۰
۱۵	سیاست‌های تربیتی و فرهنگی	۱۰/۷۵	۱۵/۷۵	۱۳/۵۰
۱۶	نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	۱۰/۵۰	۸/۳۸	۹/۰۰
۱۷	کمبود منابع مالی و انسانی	۸/۱۳	۶/۷۵	۸/۱۳
۱۸	جمعیت	۷/۶۳	۸/۳۸	۵/۶۳
۱۹	نظریات و ساختار جدید مدیریتی (دیدگاه قدرت و سیاست)	۷/۶۳	۶/۲۵	۷/۸۸
۲۰	اشاعه دموکراسی و مردم سالاری	۶/۸۸	۱۰/۵۰	۹/۸۸
۲۱	افزایش تحرک و جابجایی	۵/۷۵	۴/۱۳	۵/۶۳
۲۲	بهبود سلامت بشر	۵/۵۰	۶/۲۵	۵/۶۳

درجه اهمیت ۰/۰۶۸ می‌باشد و مقدار آن کمتر از ۰/۱ می‌باشد، لذا در مجموع پاسخ‌ها دارای سازگاری می‌باشند. با توجه به تحلیل آزمون فریدمن، نتایج بر مطالعات مدیریت آموزشی دست یافت، لذا مجدداً به منظور دستیابی به دو پیشران، اقدام به طراحی جدول وزن‌دهی پیشران‌های مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی متشکل از ۷ پیشران که براساس قطعیت دارای میانگین رتبه نزدیک به هم بودند، نموده و به تعدادی از اساتید و نخبگانی که با ایشان مصاحبه ساختاریافته انجام شده، ارسال گردید. در این مرحله، به منظور اولویت‌بندی پیشران‌های استخراج شده و دستیابی به دو پیشران پس از اخذ نظرات نخبگان براساس تجزیه و تحلیل‌های آماری به روش تحلیل سلسله مراتبی نتایج زیر حاصل شد. براساس تحلیل سلسله مراتبی، پاسخ‌ها باید دارای سازگاری باشند که بتوان از آنها در وزن‌دهی پیشران‌ها و انتخاب آن استفاده نمود. لذا هرگاه ضریب ناسازگاری (IR) کمتر از ۰/۱ (یک دهم) باشد بدین معنی است که پاسخ‌ها دارای سازگاری می‌باشند. در جداول ۵ و ۶ و ۷ نتایج تحلیل

حاصل از اجرای آزمون فریدمن نشان داد پیشران‌ها، صرفاً براساس قطعیت پیشران‌های شناسایی شده قابل اولویت‌بندی هستند و بر این اساس می‌توان آنها را به ترتیب اولویت دسته‌بندی کرد ($p=0.027$). اما براساس اهمیت و میانه اهمیت و قطعیت نمی‌توان در مورد اولویت‌بندی پیشران‌ها اظهارنظر نمود. چرا که p -مقدار آزمون فریدمن برای اهمیت و میانه اهمیت و قطعیت بیش از سطح معنی‌داری پنج درصد شده است (p -مقدار آزمون فریدمن مربوط به اهمیت برابر ۰/۱۶۰ و مربوط به میانه برابر ۰/۰۶۸ می‌باشد). بنابراین اولویت‌ها براساس قطعیت به ترتیب عبارت‌اند از؛ هویت فرهنگی هر ملت، نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی، شرایط رقابتی و چالش‌انگیز آتی، سیاست‌های تربیتی و فرهنگی، پیشرفت‌های سریع علم، پیشرفت‌های سریع فن آوری، افول فرهنگ سنتی. از آنجایی که با توجه به تحلیل آزمون فریدمن نمی‌توان براساس نتایج حاصله از داده‌های اولیه به دو پیشران مؤثر براساس تحلیل سلسله مراتبی با توجه به اینکه ضریب ناسازگاری پاسخ افراد در کل به

سلسله مراتبی گزارش شده است. براساس تحلیل سلسله مراتبی با توجه به اینکه ضریب ناسازگاری پاسخ افراد در کل به میزان قطعیت ۰/۲۹۱ می باشد و کمتر از ۰/۱ (یک دهم) می باشد لذا در مجموع پاسخ ها دارای سازگاری می باشند.

جدول ۵. تحلیل سلسله مراتبی براساس وزن دهی پیشران های مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی از حیث درجه اهمیت

پیشران	نفوذ روزافزون رسانه های گروهی	هویت فرهنگی هر ملت	پیشرفت های سریع فن آوری	شرایط رقابتی و چالش انگیز آتی	پیشرفت های سریع علم	سیاست های تربیتی و فرهنگی	افول فرهنگ سنتی
نفوذ روزافزون رسانه های گروهی	۱	۳/۵۵۷	۲/۲۹۰	۱/۸۱۷	۲/۶۲	۳/۳۰۲	۲/۶۲۱
هویت فرهنگی هر ملت	۰/۲۸۱	۱/۰۰۰	۲/۲۸۹	۲/۵۱۹	۱/۸۱۷	۳/۳۰۲	۳/۳۰۲
پیشرفت های سریع فن آوری	۰/۴۳۷	۰/۴۳۷	۱/۰۰۰	۲/۰۰۰	۳/۰۰۰	۱/۵۸۷	۲/۰۰۰
شرایط رقابتی و چالش انگیز آتی	۰/۵۵۰	۰/۳۹۷	۰/۵۰۰	۱/۰۰۰	۲/۲۹۰	۲/۰۰۰	۲/۰۰۰
پیشرفت های سریع علم	۰/۳۸۲	۰/۵۵۰	۰/۳۳۳	۰/۴۳۷	۱/۰۰۰	۱/۷۰۹	۲/۰۰۰
سیاست های تربیتی و فرهنگی	۰/۳۰۳	۰/۳۰۳	۰/۶۳۰	۰/۵۰۰	۰/۵۸۵	۱/۰۰۰	۲/۶۲۱
افول فرهنگ سنتی	۰/۳۸۲	۰/۳۰۳	۰/۵۰۰	۰/۵۰۰	۰/۵۰۰	۰/۳۸۲	۱/۰۰۰
وزن	۰/۲۸۵	۰/۲۰۶	۰/۱۵۱	۰/۱۲۶	۰/۰۹۱	۰/۰۸۲	۰/۰۵۹
ضریب IR				۰/۰۶۸			

جدول ۶. تحلیل سلسله مراتبی براساس وزن دهی پیشران های مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی از حیث میزان قطعیت

پیشران	نفوذ روزافزون رسانه های گروهی	هویت فرهنگی هر ملت	پیشرفت های سریع فن آوری	شرایط رقابتی و چالش انگیز آتی	پیشرفت های سریع علم	سیاست های تربیتی و فرهنگی	افول فرهنگ سنتی
نفوذ روزافزون رسانه های گروهی	۱/۰۰۰	۳/۱۰۷	۳/۳۰۲	۲/۶۲۱	۲/۲۹۰	۲/۸۸۴	۲/۶۲۱
هویت فرهنگی هر ملت	۰/۳۲۲	۱/۰۰۰	۲/۵۱۹	۲/۷۱۴	۲/۵۱۹	۲/۵۱۹	۲/۸۸۵
پیشرفت های سریع فن آوری	۰/۳۰۳	۰/۳۹۷	۱/۰۰۰	۳/۰۰۰	۲/۶۲۱	۲/۲۹۰	۲/۲۹۰
شرایط رقابتی و چالش انگیز آتی	۰/۳۸۲	۰/۳۶۸	۰/۳۳۳	۱/۰۰۰	۳/۰۰۰	۲/۲۸۹	۲/۶۲۱
پیشرفت های سریع علم	۰/۴۳۷	۰/۳۹۷	۰/۳۸۲	۰/۳۳۳	۱/۰۰۰	۲/۵۲۰	۲/۰۰۰
سیاست های تربیتی و فرهنگی	۰/۳۴۷	۰/۳۹۷	۰/۴۳۷	۰/۴۳۷	۰/۳۹۷	۱/۰۰۰	۲/۰۰۰
افول فرهنگ سنتی	۰/۳۸۲	۰/۳۴۷	۰/۴۳۷	۰/۳۸۲	۰/۵۰۰	۰/۵۰۰	۱/۰۰۰
وزن	۰/۲۹۱	۰/۱۹۹	۰/۱۵۶	۰/۱۲۸	۰/۰۹۶	۰/۰۷۲	۰/۰۵۸
ضریب IR				۰/۰۹۱			

جدول ۷. تحلیل سلسله مراتبی براساس وزن دهی پیشران های مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی از حیث درجه اهمیت و میزان قطعیت

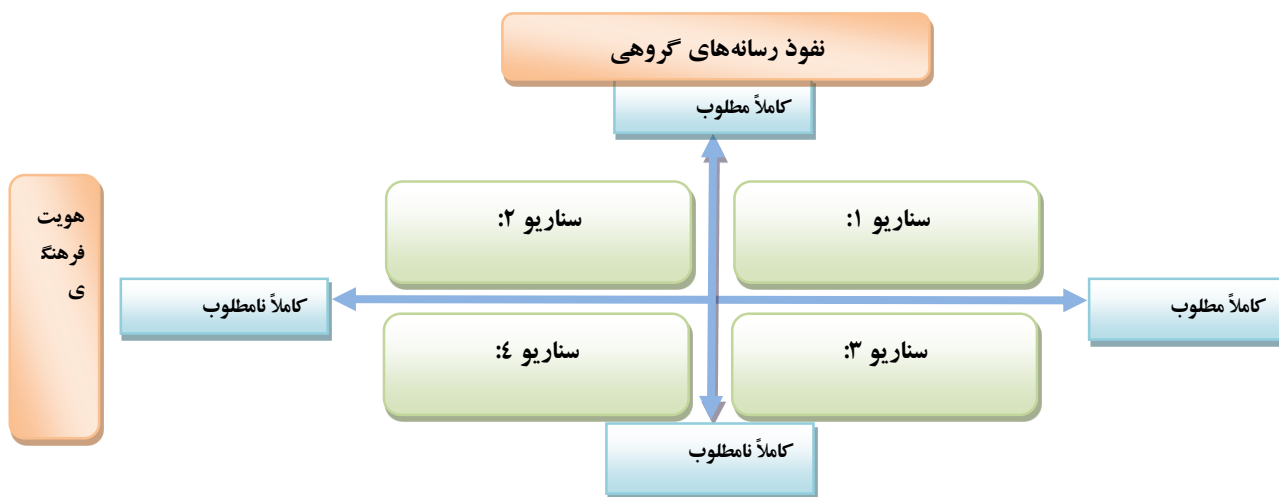
پیشران	نفوذ روزافزون رسانه های گروهی	هویت فرهنگی هر ملت	پیشرفت های سریع فن آوری	شرایط رقابتی و چالش انگیز آتی	پیشرفت های سریع علم	سیاست های تربیتی و فرهنگی	افول فرهنگ سنتی
نفوذ روزافزون رسانه های گروهی	۱/۰۰۰	۳/۳۲۴	۲/۷۵۰	۲/۱۸۲	۲/۴۵۰	۳/۰۸۶	۲/۶۲۱
هویت فرهنگی هر ملت	۰/۳۰۰	۱/۰۰۰	۲/۴۰۲	۲/۶۱۵	۲/۱۳۹	۲/۸۸۴	۳/۰۸۶
پیشرفت های سریع فن آوری	۰/۳۶۳	۰/۴۱۶	۱/۰۰۰	۲/۴۵۰	۲/۸۰۴	۱/۹۰۶	۲/۱۳۹
شرایط رقابتی و چالش انگیز آتی	۰/۴۵۸	۰/۳۸۲	۰/۴۰۸	۱/۰۰۰	۲/۶۲۱	۲/۱۳۹	۲/۲۸۹
پیشرفت های سریع علم	۰/۴۰۸	۰/۴۶۷	۰/۳۵۷	۰/۳۸۲	۱/۰۰۰	۲/۰۷۶	۲/۰۰۰
سیاست های تربیتی و فرهنگی	۰/۳۲۴	۰/۳۴۷	۰/۵۲۵	۰/۴۶۷	۰/۴۸۲	۱/۰۰۰	۲/۲۹۰
افول فرهنگ سنتی	۰/۳۸۲	۰/۳۲۴	۰/۴۶۷	۰/۴۳۷	۰/۵۰۰	۰/۴۳۷	۱/۰۰۰
وزن	۰/۲۸۸	۰/۲۰۳	۰/۱۵۴	۰/۱۲۶	۰/۰۹۳	۰/۰۷۶	۰/۰۵۹
ضریب IR				۰/۰۷۳۶۶۰۶۸			

رسانه‌های گروهی» و «هویت فرهنگی هر ملت» هم براساس نتایج آزمون فریدمن و هم براساس تحلیل سلسله مراتبی از میان ۲۲ پیشران مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی بالاترین اولویت را کسب کرده‌اند و تحلیل نتایج هر دو آزمون یکدیگر را تأیید می‌نمایند.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج بدست آمده دو پیشران «هویت فرهنگی هر ملت» و «نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی» با توجه به اینکه وزن بیشتری نسبت به سایر پیشران‌ها داشته و دارای درجه اهمیت (میزان تأثیر پیشران‌ها بر مطالعات مدیریت آموزشی) و میزان قطعیت (احتمال وقوع پیشران مربوطه در آینده) بیشتری بودند به عنوان دو پیشران مبنایی، در تشکیل ماتریس (دو در دو) چهارسناریویی مطالعات مدیریت آموزشی مورد توجه قرار گرفتند و حاصل آن، ننگاشت چهار سناریو برای آینده مطالعات مدیریت آموزشی شد. نتایج با یافته پژوهش‌های همتی و همکاران (۱۳۹۵) کریمی‌آذر و همکاران (۱۳۹۵) و حاجیانی و قصاب (۱۳۹۲) همسو بود.

براساس تحلیل سلسله مراتبی با توجه به اینکه ضریب ناسازگاری پاسخ افراد در کل به درجه اهمیت و میزان قطعیت ۰/۰۷۳۶ می‌باشد و کمتر از ۰/۱ (یک دهم) می‌باشد لذا در مجموع پاسخ‌ها دارای سازگاری می‌باشند. با توجه به این که پیشران «هویت فرهنگی هر ملت» براساس نتیجه آزمون فریدمن از حیث درجه اهمیت دارای میانگین رتبه ۱۳/۶۳ و از حیث میزان قطعیت دارای میانگین رتبه ۱۹/۱۳ و براساس تحلیل سلسله مراتبی دارای وزن ۰/۲۰۳ می‌باشد، به عنوان پیشران مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی از «حیث میزان قطعیت» برای تدوین سناریو انتخاب می‌شود. و با توجه به اینکه پیشران «نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی» براساس نتیجه آزمون فریدمن از حیث درجه اهمیت دارای میانگین رتبه ۱۷/۵۰ و از حیث میزان قطعیت دارای میانگین رتبه ۱۷/۱۳ و براساس تحلیل سلسله مراتبی دارای وزن ۰/۲۸۸ می‌باشد به عنوان پیشران مؤثر بر مطالعات مدیریت آموزشی از «حیث درجه اهمیت» برای تدوین سناریو انتخاب می‌شود. نکته قابل توجه در تجزیه و تحلیل‌های آماری این است که نتایج هر دو آزمون فریدمن و تحلیل سلسله مراتبی همدیگر را تأیید می‌کنند بدین معنی که دو پیشران «نفوذ روزافزون

شکل ۲. سناریوهای متصور در آینده مطالعات مدیریت آموزشی

همین روند طی سال‌های آینده می‌پردازد. در این سناریو توجه به موضوع هویت فرهنگی و رسانه‌های گروهی به شکل حداقلی در مطالعات مدیریت آموزشی مورد توجه قرار می‌گیرد و جایگاه ویژه‌ای برای آن در مطالعات مدیریت آموزشی وجود ندارد. هیچ‌گونه هم‌افزایی برای آن متصور نیست. مدیریت آموزشی نسبت به رسانه‌های گروهی و هویت فرهنگی بی‌تفاوت است و توجه بسیار کمی در مطالعات مدیریت آموزشی به

براین اساس، حاصل تعامل این دو پیشران تشکیل ماتریس «هویت فرهنگی هر ملت» و «نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی» است که به توضیح هریک پرداخته می‌شود. «سناریوی چهارم» در مطالعات مدیریت آموزشی که آن را «سناریوی بیگانگی» می‌نامیم، حاصل «میزان قطعیت کم هویت فرهنگی هر ملت» و «درجه اهمیت پایین نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی» است. این سناریو به توصیف شرایط فعلی مطالعات مدیریت آموزشی و احتمال ادامه

در این سناریو، مطالعات مدیریت گرایش زیادی به سمت و سوی مطالعات بین‌رشته‌ای و مطالعات فرهنگی، جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی پیدا خواهد کرد و مطالعه موضوعات و پدیده‌های اجتماعی در کانون توجه مدیریت و محور اصلی مطالعات مدیریت آموزشی قرار خواهد گرفت و مدیریت در نقش توسعه‌دهنده، ارتقاءدهنده و حافظ هویت فرهنگی ملت‌ها ایفای نقش خواهد نمود. در نتیجه مدیریت آموزشی خواهد توانست از طریق برنامه‌های درسی مبتنی بر فرهنگ، شناسایی نیازهای فرهنگی، ایجاد مهارت‌های نقادی فرهنگ (قوه قضاوت صحیح)، امتحان و ارزش‌سنجی میراث فرهنگی، فرصت و امکان مناسب برای درونی‌سازی ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی را فراهم سازد.

این سناریو می‌تواند به نوعی تداعی‌کننده مطالعات اولیه مدیریت آموزشی باشد که در چارچوب این سناریو قابل تفسیر است. لازم به ذکر است ویلیام هارولد پین در سال ۱۸۷۵ برای اولین بار مدیریت در سازمان‌ها را مورد بررسی قرارداد. از دیدگاه او، علوم اجتماعی، زمینه مناسبی برای مطالعه مدیریت آموزشی است.

«سناریوی دوم» در مطالعات مدیریت آموزشی که آن را «سناریوی رسانه‌ای» می‌نامیم، حاصل «میزان قطعیت کم هویت فرهنگی هر ملت» و «درجه اهمیت بالای نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی» است. در این سناریو با توجه به روند روزافزون گسترش رسانه‌های جمعی و به‌ویژه فن‌آوری‌های نوین ارتباطی، شاهد غلبه مطالعه موضوع نفوذ رسانه‌های گروهی و کارکردهای آن در مطالعات مدیریت آموزشی بر سایر موضوعات خواهیم بود و مدیریت همانند شناکردن در یک دریاچه وسیع ولی کم عمق است که توجه به رسانه‌های جمعی و انتظارات آنها به مطالعات مدیریت سمت و سو خواهد داد و تأمین خواست آنها (رسانه‌های گروهی) در اولویت مطالعات مدیریت آموزشی قرار خواهد گرفت و در این صورت ضمن اینکه امکان استفاده از ظرفیت‌های موجود در رسانه‌های گروهی برای توسعه مدیریت فراهم خواهد شد اما امکان ایجاد نظام مدیریتی منفعلانه و محافظه‌کار به لحاظ فشار رسانه‌ای پدید خواهد آمد و کارکرد بهبود، توسعه و ارتقای فرهنگ در مدیریت دچار ضعف خواهد شد و جنبه‌های مختلف مدیریت از جمله سبک‌ها، مدل‌ها و شیوه‌های مدیریتی آن را تحت الشعاع قرار خواهد داد. در این صورت شاهد ظهور فرهنگ و هویت فرهنگی جدیدی خواهیم بود که ممکن است با هویت فرهنگی هر ملت در تعارض

مطالبات فرهنگی و اجتماعی می‌شود و از ظرفیت‌های نفوذ رسانه‌های گروهی و عناصر هویت فرهنگی در توسعه و بسط مطالعات مدیریت آموزشی استفاده نمی‌شود و مطالبه جدی‌ای نیز این مطالعات از رسانه‌های گروهی ندارد و مطالعات مدیریت آموزشی بر بستر سنتی خود توسعه پیدا می‌کند. محور مطالعات مدیریت آموزشی معطوف به مسائل و روندهای گذشته است. ساخت مطالعات مدیریت آموزشی در این سناریو ادامه جهت‌گیری‌های مطالعاتی گذشته این رشته است و تحول‌خواهی و نوگرایی، نوآوری در محتوا و روش و... پدید نخواهد آمد و مدیریت کارکرد بهبود، توسعه و ارتقای فرهنگ جامعه را در نظام ایفا نخواهد نمود. در نتیجه سبک‌ها، مدل‌ها و شیوه‌های مدیریتی اقتباسی و بی‌ارتباط با هویت فرهنگی و در شکل خوش‌بینانه اگر نگوییم که در ستیز با هویت فرهنگی ملت‌ها خواهد بود، به شکلی بیگانه با هویت فرهنگی ملت‌ها خواهد بود و ابزارهای نوین ارتباطی در مدیریت کم‌رنگ و در صورت خوش‌بینانه بی‌طرف خواهد بود. براساس این سناریو تعارض بین مطالعات مدیریت و خواست فرهنگی جامعه پیش خواهد آمد و رسانه‌های گروهی در جبهه مقابل مدیریت که تبلور آن در مدیریت مدارس، مؤسسات، شرکت‌ها و... مشهود است پدید خواهد آورد و بر ناکارآمدی مدیریت در بستر فرهنگی دامن خواهد زد و از این رو به این سناریو، سناریوی بیگانگی خواهیم گفت.

«سناریوی سوم» در مطالعات مدیریت آموزشی که آن را «سناریوی فرهنگی» می‌نامیم، حاصل «میزان قطعیت زیاد هویت فرهنگی هر ملت» و «درجه اهمیت پایین نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی» است. در این سناریو شاهد غلبه مطالعه موضوع هویت فرهنگی ملت‌ها در مطالعات مدیریت آموزشی بر سایر موضوعات خواهیم بود و مدیریت آموزشی همانند شناکردن در یک دریاچه عمیق است که فرهنگ و هویت فرهنگی در همه لایه‌های آن رسوخ کرده است و توجه به هویت فرهنگی معیار بسط و توسعه مطالعات مدیریت آموزشی است. لذا براساس این سناریو مطالعات مدیریت آموزشی مباحث مربوط به هویت فرهنگی را در اولویت مطالعات خود قرار خواهد داد و مدیریت مبتنی بر فرهنگ بومی ملت شکل خواهد گرفت. در نتیجه سبک‌ها، مدل‌ها و شیوه‌های مدیریتی اقتضایی خواهد بود و سبک‌ها، مدل‌ها و شیوه‌های مدیریتی اقتباسی و تقلیدی در مدیریت کم‌رنگ خواهد شد.

نوعی از افزایش مطالبات اجتماعی از مدیریت آموزشی شکل خواهد گرفت زیرا رسانه‌های جمعی به مثابه رگ‌ها و شریان‌های جامعه عمل خواهد کرد که هویت فرهنگی هر ملت از طریق آن در جامعه ساری و جاری است. لذا در این سناریو رابطه غیرقابل گسستی بین رسانه‌های جمعی به عنوان ابزار انتقال فرهنگ و هویت فرهنگی به عنوان روح فرهنگ ایجاد خواهد شد و مطالعات مدیریت آموزشی بیشتر بر فضاها، جدید و نوین و با تمرکز بر بسترهای سنتی تمرکز خواهد نمود و به حوزه تکنولوژی ارتباطات نزدیک خواهد شد و کارکرد شبکه‌ای فراهم خواهد کرد. در این سناریو، مطالعات مدیریت آموزشی از حالت تک ساحتی مدیریتی خارج خواهد شد و به سمت و سوی مطالعات چندرشته‌ای، فرهنگی، رسانه‌ای و ارتباطاتی گرایش پیدا خواهد نمود. از جمله محدودیت‌های این پژوهش این است که نتایج و یافته‌های بدست آمده تنها قابل کاربرد در جامعه آماری پژوهش حاضر می‌باشد و نمی‌توان آن را به جامعه آماری دیگر تعمیم داد.

منابع

- امیران، حیدر؛ محمدی، امیرمحمد؛ علمردانی، علی و شعبانی‌نژاد، محمد رضا (۱۳۹۱). *آینده کسب و کار در ایران از دیدگاه تفکر استراتژیک*. جلد دهم. چاپ اول. تهران: انتشارات امیران.
- اندیشگاه آتی نگار (۱۳۸۷). *بررسی، شناسایی و طراحی الگوریتم اقتصادی مناسب آینده‌نگاری در سطح بخشی (با تأکید بر سه روش دلفی، رهنمایی و سناریونگاری)*. چاپ اول. تهران مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- باباغبی ازغندی، علیرضا (۱۳۸۹). *آینده پژوهی؛ رهیافتی نو در مدیریت جامع حمل و نقل شهری*. فصلنامه مطالعات مدیریت ترافیک، ۱۶(۵)، ۱۰۰-۷۷.
- جوئیو، لوک (۱۳۹۰). *راهنمای آینده‌نگاری فناوری*. ترجمه مسعود منزوی. تهران. مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
- حاجیان، ابراهیم و قصاب، محمود (۱۳۹۲). *آینده و سناریونگاری، طبقه بندی روش‌ها و دسته‌بندی سناریوها*. راهبرد، ۲(۸)، ۶۲-۳۳.
- دراکر، پیتر (۱۳۸۳). *مدیریت در جامعه آینده*. ترجمه غلامحسین خانقایی. تهران: نشر فرا.
- سلامی، رضا؛ خانی، مرتضی و صفاری دربرزی، علی (۱۳۹۱). *بررسی تأثیر آینده پژوهی در حوزه تحقیقات ناجا*. دوفصلنامه توسعه تکنولوژی صنعت، ۱۰(۱۹)، ۸۸-۷۳.

یا تنش باشد. شاید بتوان نمونه‌ی مدیریت متأثر از نفوذ رسانه‌های گروهی را نظام‌های مدیریت در کشورهای عقب‌مانده و درحال توسعه نام برد که عمدتاً تحت نفوذ رسانه‌های گروهی، سبک‌ها، مدل‌ها و شیوه‌های مدیریتی تقلیدی را توصیه می‌نماید. در این سناریو، مطالعات مدیریت آموزشی گرایش زیادی به سمت و سوی مطالعات حوزه رسانه و ارتباطات و فضای مجازی پیدا خواهد نمود. «سناریوی اول» در مطالعات مدیریت آموزشی که آن را «سناریوی تحولی» می‌نامیم، حاصل «میزان قطعیت زیاد هویت فرهنگی هر ملت» و «درجه اهمیت بالای نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی» است. در این سناریو شاهد توجه جدی به موضوع هویت فرهنگی و نفوذ رسانه‌های گروهی در مطالعات مدیریت آموزشی به نسبت سایر موضوعات خواهیم بود و مدیریت همانند شناکردن در یک اقیانوس خواهد بود که در عین وسعت دارای عمق زیاد هم می‌باشد. لذا در این جاست که پیچیدگی مدیریت و چندموضوعی بودن آن در کانون توجه قرار خواهد گرفت. در این سناریو، مطالعات مدیریت آموزشی به این سمت و سو خواهد رفت که با توجه به ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل رسانه‌های گروهی، زمینه‌های فرهنگی در مطالعات مدیریت بیشتر مورد توجه قرار گیرد. مطالعات مدیریت آموزشی ضمن توجه به خواست‌ها و انتظارات رسانه‌های گروهی، زمینه توجه هرچه بیشتر به هویت فرهنگی در سبک‌ها، مدل‌ها و شیوه‌های مدیریت را دنبال خواهد کرد.

بر اساس این سناریو نفوذ روزافزون رسانه‌های گروهی موجب ایجاد یک مطالبه عمومی خواهد شد که نظام مدیریت آموزشی باید پاسخ‌گوی آن باشد در نتیجه مدیریت آموزشی به مدیریتی تحول خواه و تحول‌گرا گرایش پیدا خواهد نمود. در این صورت مدیریت نظام آموزشی در جنبه‌های مختلف محتوایی، روشی و... متأثر از نظام فرهنگی و به تبع آن هویت فرهنگی عمل خواهد کرد. مدیریت بومی - فرهنگی در مدیریت آموزشی مورد توجه خواهد گرفت و سبک‌ها، مدل‌ها و شیوه‌های مدیریتی متأثر از هویت فرهنگی و به دنبال هویت‌بخشی به ارکان نظام مدیریتی خواهد بود که حداقل آن تغییر در رئوس کارکردها، اقدامات و برنامه‌ها خواهد بود. در این سناریو سواد رسانه‌ای به مثابه مهارت زندگی در کانون توجه مطالعات مدیریت آموزشی قرار خواهد گرفت. بدیهی است در این سناریو با توجه به نقش پررنگ نفوذ رسانه‌های گروهی و هویت فرهنگی ملت‌ها و تعامل بسیار زیاد این دو پیشران در تحقق آینده،

وحیدی مطلق، وحید؛ ناظمی، امیر؛ علیزاده، عزیز و مینا، ماندانا (۱۳۸۷). سناریونگاری یا برنامه ریزی بر پایه سناریوها. تهران: مؤسسه مطالعات بین المللی انرژی.

وندل، بل (۱۳۸۴). مقصود ما از آینده پژوهی چیست؟. ترجمه: عقیل ملکی فر و همکاران. تهران: مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی.

Northcott, Jim (2010). *Britain in the PSI Report*. London, policy Studies Institute, 1991.

Stoker, G. (2009). Governance as Theory: Five Propositions. *International Social Science Journal*, 50(155), 17-28.

سیاح مفضلی، اردشیر، اسدی، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی ساختارهای فکری و مفاهیم کلیدی در آینده پژوهی و ارائه چارچوب اجرای مطالعات آینده پژوهی. فصلنامه آینده پژوهی مدیریت، ۲۶(۱)، ۱۵-۲۶.

شوارتز، پیتر (۱۳۹۰). هنر دورنگری، برنامه ریزی برای آینده در دنیای با عدم قطعیت. ترجمه عزیز علیزاده. چاپ دوم. تهران: مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.

عباس نیا، سیدمحمد. عبدی، مرجان (۱۳۹۲). آینده پژوهی مدیریت شرکت های دانش بنیان در ایران ۱۴۰۴. تهران: اولین همایش ملی آینده پژوهی.

علیزاده، عزیز؛ وحیدی مطلق، وحید؛ ناظمی، امیر (۱۳۸۷). سناریونگاری یا برنامه ریزی بر پایه سناریوها. تهران: مؤسسه مطالعات انرژی.

کریمی آذر، رحمان؛ فیروزی، جمال و اسپندار، مسعود (۱۳۹۴). بررسی شیوه کارکرد الگوی سناریوسازی آینده پژوهی در مطالعات استراتژیک. کنفرانس بین المللی مدیریت. اقتصاد و علوم انسانی، ترکیه - استانبول، شرکت مدیران ایده پردازان پایتخت ایلیا.

کورنیش، ادوارد (۱۳۸۸). آینده پژوهی پیشرفته: نگاهی ژرف تر به اصول، مبانی و روش های آینده پژوهی. ترجمه سیاوش ملکی فر، فرخنده ملکی فر. چاپ اول، تهران. اندیشکده صنعت و فناوری.

گودرزی، احمد؛ امیرخانی، امیرحسین و طالقانی، غلامرضا (۱۳۹۴). اقتصاد مقاومتی و آینده پژوهی. تربت حیدریه. دومین کنفرانس بین المللی آینده پژوهی مدیریت و توسعه اقتصادی دانشگاه تربت حیدریه.

ملکی فر، عقیل (۱۳۸۵). الفبای آینده پژوهی. چاپ اول. تهران: اندیشکده صنعت و فناوری (آصف).

ملکی، عباس (۱۳۸۵). برنامه ریزی مبتنی بر سناریو: راهی برای کم کردن آفات تصمیم گیری. راهبرد توسعه، ۸، ۱۱۲-۷۳.

ملکی فر، عقیل (۱۳۹۳). آینده پژوهی و هنر آینده گرا. چاپ اول. تهران: شرکت انتشارات سوره مهر.

نیازآذری، کیومرث؛ اسماعیلی شاد، بهرنگ و ربیعی دولایی، مجید (۱۳۹۰). سیاست گذاری و فرایند خط مشی عمومی در نظام آموزشی. قائم شهر: مهرالنسی.

همتی، علیرضا؛ گودرزی، محمدعلی و حاجیانف ابراهیم (۱۳۹۴). ضرورت آینده پژوهی در نظام های آموزش و پرورش. آینده پژوهی مدیریت، ۲۶(۲)، ۶۷-۵۹.